

Renata Knap

POLSKA W ŚWIATOWYM HANDLU ARTYKUŁAMI ROLNYMI

Pięcioletni już okres członkostwa Polski w Unii Europejskiej stał się przesłanką dokonywania licznych podsumowań mających na celu ocenę szans i zagrożeń związanych z integracją dla polskiej gospodarki. W okresie przedakcesyjnym szczególnie wiele obaw budził wpływ integracji na polską gospodarkę rolną, w tym na polski handel zagraniczny artykułami rolnymi. Celem artykułu jest więc analiza roli Polski w światowych obrotach produktami rolnymi w latach 2000–2007, a więc w kilkuletnim okresie przed i po akcesji do Unii Europejskiej.

1. Wielkość i dynamika polskiego handlu zagranicznego produktami rolnymi

W latach 2000–2007 Polska odnotowała znaczny wzrost wartości obrotów z zagranicą produktami rolnymi¹. Eksport zwiększył się z około 3 mld USD do około 14,8 mld USD, czyli aż ponad 4,7-krotnie. Import natomiast wzrósł ponad 3-krotnie – z 3,9 mld USD do 12,9 mld USD (por. tabelę 1).

¹ Jeśli nie zaznaczono inaczej, to w niniejszym opracowaniu pojęcie produkty rolne oznacza żywność i surowce rolne niejadalne. Według nomenklatury SITC obejmuje więc towary zaliczane do następujących sekcji: 0, 1, 2 (z wyłączeniem działów 27 i 28) i 4.

Tabela 1. Wartość obrotów polskiego handlu zagranicznego produktami rolnymi w latach 2000–2007 (mln USD)

Lata	Eksport (mln USD)	Import (mln USD)
2000	3098,9	3949,7
2001	3411,6	4164,4
2002	3697,4	4411,6
2003	5114,6	5015,5
2004	7292,4	6814,3
2005	9703,1	8277,3
2006	11668,7	9769,0
2007	14789,8	12920,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie WTO Statistical Databases. Time Series on International Trade, <http://stat.wto.org/StatisticalProgram/>, (dostęp: sierpień–wrzesień 2009).

Na podkreślenie zasługuje fakt, że tempo wzrostu wartości polskiego eksportu artykułów rolnych przewyższyło w analizowanym okresie dynamikę polskiego wywozu produktów przemysłowych i polskiego eksportu ogółem (por. tabelę 2).

Tabela 2. Wskaźniki dynamiki wartości polskiego eksportu i importu według wybranych grup produktów w latach 2000–2007 (2000 = 100; %)

Lata	Eksport			Import		
	produkty rolne	produkty przemysłowe	eksport ogółem	produkty rolne	produkty przemysłowe	import ogółem
2000	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
2001	110,1	114,2	113,4	105,4	103,3	102,4
2002	119,3	132,6	129,6	111,7	115,8	112,8
2003	165,0	173,9	169,3	127,0	143,9	139,2
2004	235,3	237,9	236,4	172,5	187,3	182,9
2005	313,1	279,9	281,7	209,6	205,0	207,3
2006	376,5	346,3	349,3	247,3	250,7	259,5
2007	477,3	440,9	442,3	327,1	320,8	338,9

Źródło: WTO Statistical...; UNCTAD Handbook of Statistics 2008, on-line version, <http://stats.unctad.org/handbook/>, (dostęp: sierpień–wrzesień 2009).

W efekcie zwiększył się udział artykułów rolnych w polskim eksporcie ogółem z 9,8% w 2000 roku do 10,5% w 2007 roku, natomiast ich udział w polskim imporcie całkowitym obniżył się w tym samym okresie z 8,1% do 7,8% (por. tabelę 3).

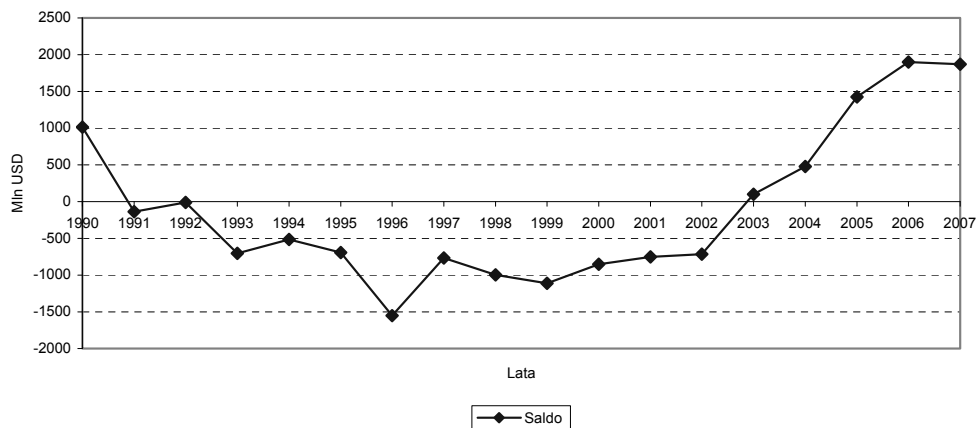
Tabela 3. Udział artykułów rolnych w polskim handlu zagranicznym w latach 2000–2007 (%)

Lata	Eksport	Import
2000	9,8	8,1
2001	9,5	8,3
2002	9,0	8,0
2003	9,5	7,3
2004	9,7	7,6
2005	10,8	8,1
2006	10,5	7,7
2007	10,5	7,8

Źródło: jak pod tabelą 1.

W latach 2000–2007 nastąpiła też istotna poprawa salda polskich obrotów z zagranicą żywnością i surowcami rolnymi. Polska przekształciła się z importera netto w eksportera netto produktów rolnych. Bilans wymiany jeszcze w 2000 roku był ujemny i wynosił minus 850,8 mln USD. W następnych latach wykazywał jednak silną tendencję wzrostową i od 2003 roku osiągał wartości dodatnie. W roku 2007 nadwyżka eksportu nad importem produktów rolnych w polskim handlu zagranicznym wyniosła 1 869 mln USD (por. wykres 1 i tabelę 4).

Zjawisko to wymaga szczególnego zaakcentowania w kontekście znaczącego zwiększenia się deficytu w polskim handlu zagranicznym ogółem w tym samym okresie (por. tabelę 4).

Wykres 1. Saldo polskiego handlu zagranicznego produktami rolnymi
w latach 1990–2007 (mln USD)

Źródło: jak pod tabelą 1.

Tabela 4. Saldo polskiego handlu zagranicznego według grup produktów
w latach 2000–2007 (mln USD)

Lata	Artykuły rolne	Artykuły przemysłowe	Surowce mineralne i paliwa	Towary ogółem
2000	-850,8	-12805,4	-3545,3	-17281,7
2001	-752,9	-10444,7	-2930,8	-14186,0
2002	-714,1	-10575,0	-2810,3	-14166,0
2003	99,1	-10791,5	-3794,9	-14510,3
2004	478,2	-11111,3	-3959,0	-14649,5
2005	1425,8	-7188,5	-6353,7	-12202,0
2006	1899,6	-7774,0	-7255,8	-16312,9
2007	1868,8	-10523,6	-10992,4	-25725,9

Źródło: jak pod tabelą 1.

2. Struktura towarowa i geograficzna obrotów produktami rolnymi

W strukturze towarowej polskich obrotów z zagranicą artykułami rolnymi dominowały produkty żywnościowe, których udział zarówno w polskim eksporcie, jak i imporcie wykazywał w latach 2000–2007 tendencję rosnącą. Eksport żywności stanowił około 81–89% wywozu, a import – około 75–78% przywozu żywności i surowców rolnych².

W całym analizowanym okresie najważniejszymi grupami eksportowanych towarów żywnościowych były warzywa i owoce, mięso i przetwory mięsne, produkty mleczne i jaja, natomiast importowanymi warzywa i owoce, używki i przyprawy, zboża i przetwory zbożowe, ryby i owoce morza (por. tabelę 5).

Rozpatrując strukturę towarową polskiego handlu zagranicznego produktami rolnymi, należy podkreślić pozytywne zjawisko systematycznego wzrostu udziału produktów przetworzonych³. W roku 2007 w wywozie z Polski żywności i napojów produkty przetworzone stanowiły 75,7%, a produkty nieprzetworzone – 24,3%. W przywozie odsetek produktów przetworzonych wynosił 64,3%, nieprzetworzonych – 35,7%⁴.

Głównymi rynkami zbytu i zaopatrzenia Polski w produkty rolne ogółem były w latach 2000–2007 kraje Unii Europejskiej. Ich udział w polskim eksporcie i imporcie rolnym wykazywał tendencję rosnącą, a wzrost udziału w polskich obrotach dotyczył zarówno krajów „starej Unii”, jak i nowych krajów członkowskich (por. tabelę 6). Obniżył się natomiast odsetek eksportu i importu przypadający na Wspólnotę Niepodległych Państw (zajmujących po UE drugie miejsce w eksporcie), kraje rozwijające się (drugie po UE miejsce w imporcie) oraz pozostałe kraje rozwinięte gospodarczo. Ostatnia z wymienionych grup państw odgrywała relatywnie niewielką rolę w polskich obrotach w całym badanym okresie, pomimo że należały do niej kraje z grona największych światowych eksporterów i importerów artykułów rolnych (USA, Japonia, Kanada) – por. tabelę 6.

² Obliczenia własne na podstawie *WTO Statistical...*

³ Por. J. Niemczyk, *Wykorzystanie środków unijnych w rolnictwie i handel rolno-żywnościowy*, w: *Polityka gospodarcza Polski w integrującej się Europie 2007–2008*, red. J.Kotyński, IBRKiK, Warszawa 2008, s. 129.

⁴ Obliczenia własne na podstawie *Rocznika statystycznego handlu zagranicznego 2008*, GUS, Warszawa 2008, s. 75.

Tabela 5. Struktura towarowa polskich obrotów produktami rolnymi w 2007 roku
(mld USD; %)

Wyszczególnienie	Eksport		Import	
	mIn USD	%	mIn USD	%
Żywność¹	11677	88,6	10129	78,1
Zwierzęta żywe	355	2,4	162	1,2
Mięso i przetwory mięsne	2320	15,7	794	6,1
Produkty mleczne i jaja	1739	11,7	393	3,0
Ryby, skorupiaki, mięczaki i przeroby	938	6,3	981	7,6
Zboża i przetwory zbożowe	1049	7,1	1009	7,8
Warzywa i owoce	2801	18,9	2366	18,2
Cukier i miód	464	3,1	288	2,2
Kawa, herbata, kakao i przyprawy	873	5,9	1049	8,1
Pasza dla zwierząt	311	2,1	951	7,3
Różne produkty spożywcze i przetwory	827	5,6	695	5,4
Napoje	408	2,8	532	4,1
Tytoń i wyroby tytoniowe	750	5,1	417	3,2
Oleje i tłuszcze zwierzęce i roślinne	277	1,9	493	3,8
Surowce rolne niejadalne²	1700	11,5	2844	21,9
Produkty rolne ogółem	14812	100,0	12556	100,0

¹ Według klasyfikacji stosowanej w statystykach WTO i UNCTAD
(sekcje nomenklatury SITC: 0 + 1 + 4).

² Według klasyfikacji stosowanej w statystykach WTO i UNCTAD
(sekcje nomenklatury SITC: 2 z wyłączeniem działów 28 i 29).

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rocznika statystycznego
handlu zagranicznego 2008..., s. 95–100.

Tabela 6. Struktura geograficzna polskiego handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi¹ według grup krajów 2003 roku i w 2007 roku (%)

Wyszczególnienie	Eksport		Import	
	2003	2007	2003	2007
UE (26) ²	65,3	80,6	61,2	67,3
UE (15)	51,0	59,8	52,0	56,4
UE (11) ²	14,3	20,8	9,2	10,9
Pozostałe kraje rozwinięte	6,8	3,3	8,5	6,3
WNP	15,6	8,7	3,7	2,7
Kraje rozwijające się	12,3	7,4	26,4	23,7

¹ Z wyłączeniem surowców rolnych niejadalnych (sekcji 2 według nomenklatury SITC).

² W 2003 roku łącznie z krajami kandydującymi do UE.

³ W 2003 roku kraje kandydujące do UE.

Źródło: I. Szczepaniak, R. Urban, Międzynarodowa konkurencyjność polskiego sektora rolno-spożywczego, prezentacja na konferencji pt. Polska wizja wspólnej polityki rolnej po 2013 roku, organizowanej przez MRiRW, Warszawa 2009.

W strukturze geograficznej polskiego handlu zagranicznego artykułami rolnymi według poszczególnych krajów dominującą pozycję w badanym okresie zajmowały Niemcy (tabela 7). Ważniejsze zmiany w strukturze obrotów polegały na dynamicznym wzroście udziału w eksporcie i imporcie „nowych” krajów członkowskich UE (czyli Czech, Węgier, Litwy, Łotwy, Rumunii) oraz obniżeniu się znaczenia Rosji w wywozie. Kraje rozwijające się pozostawały tradycyjnie eksporterami netto produktów rolnych w handlu rolnym z Polską. Ich udziały w naszym imporcie były znacznie wyższe niż w eksporcie (por. tabelę 7).

Tabela 7. Struktura polskiego handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi¹
według ważniejszych partnerów w 2006 roku (%)

Wyszczególnienie	Eksport (%)	Import (%)
Unia Europejska, w tym:		
Niemcy	24,4	16,4
Czechy	6,5	4,1
Wielka Brytania	6,3	1,8
Holandia	6,2	9,2
Włochy	6,0	4,9
Węgry	4,3	2,3
Francja	3,4	4,1
Dania	3,3	4,4
Litwa	2,8	0,8
Hiszpania	1,9	6,0
Rumunia ²	1,3	0,0
Pozostałe kraje wysoko rozwinięte, w tym:		
USA	1,9	1,6
Norwegia	0,4	3,8
WNP, w tym:		
Rosja	5,1	0,8
Ukraina	2,1	1,6
Białoruś	1,7	0,2
Kraje rozwijające się, w tym:		
Chiny	0,3	3,0
Brazylia	0,1	2,6
Wietnam	0,2	1,7
Argentyna	0,0	5,9

¹ Z wyłączeniem surowców rolnych niejadalnych (sekcji 2 według nomenklatury SITC).

² Członek UE od 2007 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Polski handel zagraniczny artykułami rolno-spożywczymi w 2006 r.*, FAMMU/FAPA, Warszawa 2007, s. 10.

3. Rola Polski w światowych obrotach artykułami rolnymi

Wartość światowego eksportu produktów rolnych wzrosła w latach 2000–2007 z 553,1 mld USD do 1 127,7 mld USD, czyli ponad dwukrotnie. Oznacza to istotne zwiększenie się tempa wzrostu międzynarodowych obrotów artykułami rolnymi

w porównaniu z dwoma poprzednimi dekadami. W latach 80. XX wieku wartość światowego eksportu rolnego powiększyła się bowiem tylko o około 34%, a w latach 90. XX wieku – o 32% (por. tabelę 8).

Tabela 8. Wartość i dynamika światowego eksportu produktów rolnych w latach 1980–2007 (mln USD; %)

Lata	Wartość eksportu (mln USD)	2000 =100 (%)
1980	298 800,0	54,0
1990	414 723,0	75,0
2000	553 050,8	100,0
2001	554 159,9	100,2
2002	586 651,6	106,1
2003	684 719,5	123,8
2004	784 917,9	141,9
2005	849 006,8	153,5
2006	943 675,6	170,6
2007	1 127 667,0	203,9

Źródło: jak pod tabelą 1.

Tak dynamiczny wzrost wartości światowego handlu rolnego w latach 2000–2007 był przede wszystkim wynikiem wzrostu cen produktów rolnych w wymianie międzynarodowej, ponieważ wolumen eksportu zwiększył się wówczas tylko o 1/3⁵. Według indeksów cen rynku międzynarodowego publikowanych przez UNCTAD, ceny artykułów rolnych (żywności i surowców rolnych niejadalnych) wzrosły w omawianym okresie aż o ponad 69%⁶.

W kontekście relatywnie wysokiej dynamiki światowego handlu rolnego w latach 2000–2007 należy podkreślić, że ukazane tempo wzrostu polskiego eksportu i importu artykułów rolnych przewyższało w tym samym okresie dynamikę międzynarodowych obrotów tymi produktami (por. tabele 1 i 8). W efekcie udział Polski w światowym eksporcie żywności i surowców rolnych zwiększył się z 0,6% w 2000 roku do 1,3% w 2007 roku, w imporcie zaś odpowiednio – z 0,7% do 1,1%

⁵ Obliczenia własne na podstawie *WTO Statistical...*

⁶ Por. *UNCTAD Handbook of Statistics 2008...*, s. 296.

(tabela 9). Polska przesunęła się z 37 na 22 miejsce na liście światowych eksporterów produktów rolnych, a wśród importerów – z pozycji 33 na 19⁷.

Kraj nasz nie odgrywał więc zbyt dużej roli w międzynarodowych obrotach omawianą grupą produktów, ale warto zaznaczyć, że od 2004 roku udział Polski w światowym eksporcie artykułów rolnych był wyraźnie wyższy od jej udziału w eksporcie światowym ogółem oraz w globalnym eksporcie produktów przemysłowych (por. tabelę 9).

Tabela 9. Udział Polski w światowym handlu produktami rolnymi, produktami przemysłowymi i w handlu towarowym ogółem w latach 2000–2007 (%)

Lata	Eksport			Import		
	Produkty rolne	Produkty przemysłowe	Eksport ogółem	Produkty rolne	Produkty przemysłowe	Import ogółem
2000	0,6	0,5	0,5	0,7	0,8	0,7
2001	0,6	0,5	0,6	0,7	0,8	0,8
2002	0,6	0,6	0,6	0,7	0,9	0,8
2003	0,7	0,7	0,7	0,7	1,0	0,9
2004	0,9	0,8	0,8	0,8	1,0	0,9
2005	1,1	0,9	0,9	0,9	1,0	0,9
2006	1,2	1,0	0,9	1,0	1,1	1,0
2007	1,3	1,1	1,0	1,1	1,2	1,2

Źródło: jak pod tabelą 1.

Jak wynika z danych zawartych w tabeli 10, w latach 2000–2007 wzrost udziału Polski w światowym eksporcie dotyczył wszystkich podstawowych grup towarów rolnych. W każdej z wyróżnionych grup artykułów nastąpiła wyraźna poprawa pozycji zajmowanej przez Polskę na liście ich światowych dostawców – o co najmniej kilka, a niekiedy nawet kilkadziesiąt miejsc. Najbardziej spektakularne przesunięcie dotyczyło pozycji Polski w globalnym eksporcie tytoniu i wyrobów tytoniowych – z 41 miejsca w 2000 roku na miejsce 6 w 2007 roku. W roku 2007 Polska znajdowała się również w pierwszej dwudziestce światowych eksporterów produktów mlecznych i jaj, zwierząt żywych, mięsa i przetworów, owoców i warzyw, cukru i miodu oraz używek i przypraw (por. tabelę 10).

⁷ Obliczenia własne na podstawie *WTO Statistical...*

Tabela 10. Udział i miejsce Polski w światowym eksporcie rolnym według podstawowych grup produktów w latach 2000–2007 (%; liczby w nawiasach oznaczają miejsce Polski w światowym eksporcie)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Produkty mleczne i jaja	0,9 (17)	1,3	1,0	1,1	1,8	2,7	2,6	2,8 (11)
Tytoń i wyroby tytoniowe	0,3 (41)	0,4	0,2	0,4	1,0	1,4	2,2	2,6 (6)
Mięso i przetwory	0,7 (23)	0,7	0,8	1,2	1,5	1,9	2,3	2,5 (14)
Zwierzęta żywe	1,5 (15)	1,3	1,4	1,7	2,5	2,9	3,2	2,3 (11)
Owoce i warzywa	1,1 (22)	1,3	1,3	1,5	1,7	1,7	1,8	1,9 (14)
Cukier i miód	1,0 (24)	0,9	0,8	1,1	1,7	1,7	1,7	1,5 (16)
Kawa, herbata, kakao i przyprawy	0,9 (28)	1,0	0,9	0,9	1,3	1,2	1,4	1,5 (20)
Ryby, skorupiaki, mięczaki i przeroby	0,4 (42)	0,4	0,4	0,5	0,6	0,8	1,0	1,0 (27)
Zboża i przetwory	0,2 (41)	0,2	0,4	0,4	0,7	1,0	1,0	1,0 (24)
Surowce rolne niejadalne	0,3 (45)	0,3	0,4	0,4	0,6	0,6	0,5	0,6 (24)
Napoje	0,1 (40)	0,2	0,2	0,2	0,4	0,5	0,5	0,5 (26)
Oleje i tłuszcze roślinne i zwierzęce	0,1 (58)	0,1	0,0	0,0	0,1	0,3	0,4	0,5 (28)
Produkty rolne ogółem	0,6 (37)	0,6	0,6	0,7	0,9	1,1	1,2	1,3 (22)

Źródło: opracowanie własne na podstawie FAOSTAT. *FAO Statistical Database*, <http://faostat.fao.org/>; *Fishstat Plus: Universal Software for Statistical Time Series*. Version 2.3, FAO, Rome 2001, (data dostępu: sierpień–wrzesień 2009).

W analizowanym okresie zwiększył się również udział Polski w światowym imporcie każdej z wyszczególnionych grup towarowych, jednak skala tych wzrostów była na ogół niższa niż udziałów w eksporcie (por. tabelę 11).

Tabela 11. Udział Polski w światowym imporcie rolnym
według podstawowych grup produktów w latach 2000–2007 (%)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Kawa, herbata, kakao i przyprawy	1,4	1,5	1,5	1,5	1,7	1,7	1,9	1,8
Owoce i warzywa	0,9	1,0	0,9	0,9	1,0	1,2	1,2	1,5
Tytoń i wyroby tytoniowe	0,4	0,5	0,9	0,3	0,7	0,9	1,1	1,3
Surowce rolne niejadalne	0,8	0,6	1,0	1,0	1,1	1,1	1,2	1,0
Ryby, skorupiaki, mięczaki i przeroby	0,5	0,6	0,5	0,6	0,8	0,9	1,0	1,0
Zwierzęta żywe	0,4	0,5	0,4	0,4	0,8	1,0	0,8	1,0
Oleje i tłuszcze roślinne i zwierzęce	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9
Mięso i przetwory	0,2	0,2	0,2	0,2	0,5	0,7	0,7	0,9
Zboża i przetwory	0,6	0,6	0,4	0,4	0,6	0,6	0,7	0,9
Cukier i miód	0,4	0,4	0,5	0,5	0,6	0,7	0,7	0,9
Napoje	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,5	0,5	0,7
Produkty mleczne i jaja	0,4	0,2	0,2	0,2	0,3	0,4	0,4	0,7
Produkty rolne ogółem	0,7	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9	1,0	1,2

Źródło: jak pod tabelą 10.

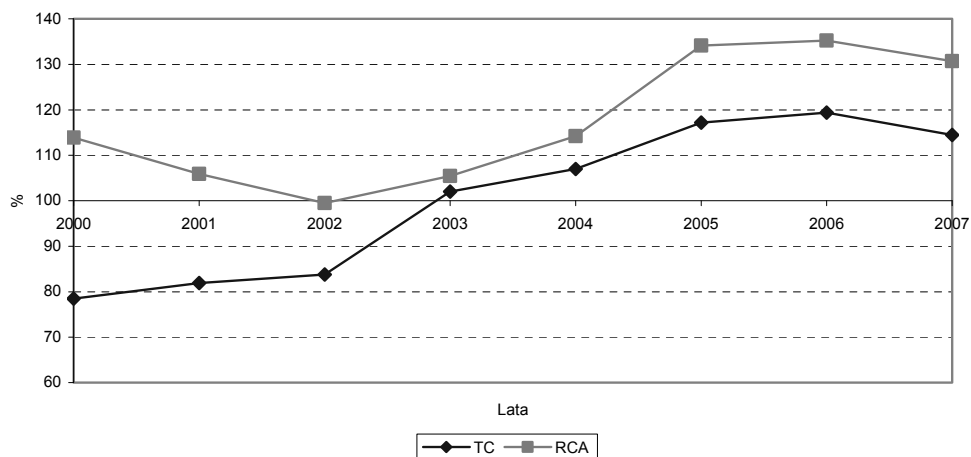
4. Międzynarodowa konkurencyjność polskiego sektora rolnego

Wzrost udziałów rynkowych Polski w światowym handlu rolnym, a także ukazana poprawa salda polskich obrotów produktami rolnymi świadczą o wzroście międzynarodowej konkurencyjności polskiego sektora rolnego w latach 2000–2007. Zjawisko to potwierdzają zmiany wartości miar międzynarodowej pozycji konkurencyjnej Polski w handlu produktami rolnymi, a mianowicie wskaźnika międzynarodowej specjalizacji *TC* (*trade coverage*)⁸ i wskaźnika ujawnionej przewagi komparatywnej *RCA* (*revealed comparative advantage*)⁹ – por. wykres 2.

⁸ $TC_i = x_i/m_i \cdot 100$, gdzie x_i – eksport produktów należących do i -tego sektora (i -tej grupy towarów lub i -tego towaru), natomiast m_i – import produktów należących do i -tego sektora (i -tej grupy towarów lub i -tego towaru).

⁹ $RCA_i = X_{ij} / X_{iN} : X_{Tj} / X_{TN} \cdot 100$ gdzie: X – eksport ujęty wartościowo, i – analizowany towar (lub grupa towarów), j – analizowany kraj, N – wszystkie kraje, T – wszystkie dobra.

Wykres 2. Kształtowanie się wartości wskaźnika *TC* i wskaźnika *RCA* w handlu zagranicznym Polski produktami rolnymi w latach 2000–2007 (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie WTO Statistical...

Na podstawie kształtowania się wartości wskaźników *TC* i *RCA* można stwierdzić, że w 2003 roku Polska uzyskała przewagę konkurencyjną nad zagranicą w sektorze rolnym ($TC > 100\%$, $RCA > 100\%$). Co więcej, przewaga ta zwiększała się w następnych latach. Indeks *TC* w polskim handlu zagranicznym produktami rolnymi wzrósł z 79% w 2000 roku do 102,5% w 2003 roku i 115% w 2007 roku. Indeks *RCA* po początkowym spadku ze 114% do 99% w latach 2000–2002 wyniósł 2003 roku 105%, a w 2007 roku – aż 131% (por. wykres 2).

Konkurencyjność Polski w poszczególnych grupach produktów rolnych, mierzona wskaźnikami *TC* i *RCA*, była bardzo zróżnicowana. Najwyższa konkurencyjność występowała w grupach: produkty mleczne i jaja, zwierzęta żywe, mięso i przetwory, cukier i miód, owoce i warzywa ($TC > 100\%$ i $RCA > 100\%$ w całym okresie). Polska nie uzyskała natomiast przewagi konkurencyjnej w następujących grupach: oleje i tłuszcze roślinne i zwierzęce, surowce rolne niejadalne ($TC < 100\%$ i $RCA < 100\%$ w całym okresie) – por. tabele 12 i 13.

Zasadnicza zmiana pozycji konkurencyjnej Polski nastąpiła w przypadku tytoniu i wyrobów tytoniowych oraz zbóż i przetworów. Początkowo Polska nie miała

przewagi konkurencyjnej w tych produktach ($TC < 100\%$ i $RCA < 100\%$), jednak w drugiej połowie badanego okresu uzyskała taką przewagę (por. tabele 12 i 13).

Tabela 12. Wartości wskaźnika TC dla Polski w handlu rolnym według podstawowych grup produktów w latach 2000–2007 (%)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Produkty mleczne i jaja	239	617	556	643	739	769	606	446
Mięso i przetwory	386	476	361	573	322	290	347	304
Zwierzęta żywe	330	278	325	407	328	309	420	239
Tytoń i wyroby tytoniowe	70	67	25	125	134	149	171	182
Cukier i miód	257	233	162	235	254	235	222	163
Owoce i warzywa	109	113	127	155	156	134	135	122
Zboża i przetwory	27	39	87	99	100	162	139	98
Ryby, skorupiaki, mięczaki i przeroby	82	67	76	82	76	89	94	96
Kawa, herbata, kakao i przyprawy	64	68	60	53	78	71	75	83
Napoje	51	52	65	61	99	104	102	78
Surowce rolne niejadalne	36	45	35	39	50	49	43	56
Oleje i tłuszcze roślinne i zwierzęce	12	11	6	6	15	38	46	51
Produkty rolne ogółem	79	82	84	102	107	117	119	115

Źródło: opracowanie własne na podstawie FAOSTAT...; Fishstat Plus...

Tabela 13. Wartości wskaźnika RCA dla Polski w handlu rolnym według podstawowych grup produktów w latach 2000–2007 (%)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Produkty mleczne i jaja	175	231	163	159	224	314	289	282
Tytoń i wyroby tytoniowe	58	67	38	54	128	170	237	260
Mięso i przetwory	142	125	128	167	184	218	251	251
Zwierzęta żywe	298	232	227	238	313	340	345	233
Owoce i warzywa	218	222	203	207	207	200	196	185
Cukier i miód	201	156	127	162	211	199	187	151

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Kawa, herbata, kakao i przyprawy	189	179	140	124	166	146	154	151
Ryby, skorupiaki, mięczaki i przeroby	90	76	69	70	76	95	104	102
Zboża i przetwory	39	42	60	63	81	115	109	95
Surowce rolne niejadalne	67	53	57	57	72	66	56	60
Napoje	30	29	30	27	44	56	58	53
Oleje i tłuszcze roślinne i zwierzęce	20	17	8	7	16	39	49	47
Produkty rolne ogółem	114	106	99	105	114	134	135	131

Źródło: jak pod tabelą 2.

W żadnej grupie towarowej nie nastąpiła utrata przewagi konkurencyjnej w analizowanym okresie. W większości wyszczególnionych rodzajów produktów rolnych odnotowano bowiem poprawę zarówno wskaźnika pokrycia importu eksportem (*TC*), jak i wskaźnika relacji udziału polskiego eksportu w eksporcie światowym danej grupy towarowej do udziału eksportu całkowitego Polski w eksporcie światowym ogółem (*RCA*) – por. tabele 12 i 13.

* * *

Z przeprowadzonej analizy wynika, że do najważniejszych zjawisk charakteryzujących polski handel zagraniczny produktami rolnymi w latach 2000–2007 należały:

- wysoka dynamika polskiego eksportu produktów rolnych, przewyższającą tempo wzrostu światowego eksportu rolnego i całkowitego eksportu Polski;
- wzrost udziału Polski w światowym eksporcie artykułów rolnych i wzrost udziału produktów rolnych w polskim eksporcie ogółem;
- poprawa salda obrotów i przekształcenie się Polski z importera netto w eksportera netto produktów rolnych;
- wzrost udziału produktów przetworzonych w polskim wywozie artykułów rolnych;
- rosnąca dominacja krajów Unii Europejskiej w polskim eksporcie i imporcie produktów rolnych;

- f) poprawa międzynarodowej pozycji konkurencyjnej i uzyskanie przewagi konkurencyjnej w sektorze produktów rolnych.

Biorąc powyższe pod uwagę, można stwierdzić, że zmiany w funkcjonowaniu polskiej gospodarki rolnej związane z wejściem Polski do UE miały korzystny wpływ na polski handel zagraniczny produktami rolnymi w latach 2000–2007. W warunkach pełnej liberalizacji handlu rolnego i stosowania jednolitych zasad polityki rolnej Polska wykazała przewagę konkurencyjną w sektorze rolnym, co stało się przesłanką dynamicznego rozwoju polskiego eksportu po 2004 roku. Sektor rolno-spożywczy nadspodziewanie dobrze wykorzystał szanse związane z wejściem Polski do UE i dobrą koniunkturą gospodarczą na światowym rynku rolnym. W świetle ukazanych korzystnych zjawisk charakteryzujących polski handel zagraniczny artykułami rolnymi po akcesji Polski do UE polską gospodarkę rolną należy uznać za beneficjenta integracji.

POLAND IN THE WORLD AGRICULTURAL PRODUCTS TRADE

Summary

This paper analyses changes in Polish foreign agricultural trade in the context of global market trends during 2000–2007. The analysis shows that 2000–2007 Poland experienced a significant increase in the value of turnover in agricultural trade. In effect, the share of Poland in global exports of food and agricultural raw materials increased. The Polish trade balance with regard to agricultural products improved between 2000 and 2007. Poland turned from an agricultural net importer to a net exporter. The structure of Polish foreign agricultural trade shows a positive sign of a systematic increase in the proportion of processed products. The aforementioned trends in the development of the Polish agricultural trade indicated the increase in the international competitiveness of Polish agriculture between 2000–2007. The advantageous trends in the Polish foreign trade of agricultural products show Poland to be a beneficiary of EU integration. The agricultural and food sector was unexpectedly efficient at using the opportunities offered by the accession to the EU and situation on the global agricultural market.

Translated by Renata Knap